

textům přistupovat komparativně a hodnotit je v kontextu tří národních literatur – makedonská, novořecké a bulharské. Souhlasím rovněž s Ivanovičovým tvrzením, že Prličevovy poémy, které podrobil přesvědčivé poetologické analýze, patří období romantismu.

V dosavadní značně rozsáhlé literatuře o Prličevovi se často směřovaly termíny poéma a epos. Ivanovič proto navrhl přesné žánrové označení: Vojvodu označuje jako romantickou poému, kdežto Skenderbeg jako historický epos. A právě jeho strukturu věnoval druhou studii.

K dvěma uvedeným studiím by logicky patřila stať o „globálních idejích romantismu“ v dílech Slovince France Prešerna, Černohorce Petra P. Njegoše a Charváta Ivana Mažuraniče, která je zařazena v knize jako pátá (poslední).

Ve dvou zbylých studiích pak autor věnoval pozornost topice v Prličevově díle a sémantickému a morfológickému sepětí v jeho Autobiografii. Ivanovič ukázal, jak Prličev vycházel z řecké antické literatury (sám překládal mj. Homérovu Iliadu do „obecně slovanského jazyka“, který si vytvořil, neboť se domníval, že by všichni Slované měli mít jeden společný jazyk), kterou dokonale znal, tak ovšem také z Vergiliova modelu topu. Podrobná strukturální analýza Prličevova stylizovaného životopisu odhalila Prličevovy tvůrčí postupy.

Zejména poslední dva příspěvky v recenzované knize však budí často dojem, že Ivanovič chtěl za každou cenu „napasovat“ své teoretické poznatky do Prličevových textů, které ani v době svého vzniku, ani dnes, kdy se vlastně opožděně dostávají v makedonském překladu širšímu okruhu čtenářů jeho rodné země (narodil se v Ochridu), podobné ambice neměly. Označuje-li Ivanovič Prličevovou Autobiografii, která je svědectvím o makedonském národním obrození, jako autobiografickou novelu, v níž se kombinují prvky životopisné a memoárové prózy, pak se nám takové označení zdá jako „vykonstruované“ a teoreticky „překombinované“.

Knihla obsahuje soupis Prličevových vydaných prací i výběrovou bibliografii knižních a časopiseckých prací o něm a jeho díle a jmenný rejstřík. To nesporně usnadní budoucím badatelům orientaci.

Nedávně 100. výročí (1993) Prličevova úmrtí bylo provázáno několika konferencemi a četnými studiemi v odborném a denním tisku. Ty mj. ukázaly, že při studiu, objektivním osvětlení a zařazení díla tohoto nejvdělanějšího makedonského tvůrce minulého století bude mít literární historie ještě mnoho práce.

Ivanovičův černohorský kolega Slobodan Kalezić je autorem přehledné stati na konci knihy, v níž hodnotí autorovu badatelskou činnost v oblasti literární makedonistiky. Z ní jasně vyplývá, že R. Ivanovič patří k předním zahraničním makedonistům, který byl v roce 1992 právem poctěn zahraničním členstvím v Makedonské akademii věd a umění.

Ivan Dorovský

Petar Milosavljević: Triptih o Lazi Kostiću, Sombor 1991, 290 stran.

O významném srbském romantickém tvůrce Lazu Kostićovi (1841–1910) kdysi jeden kritik napsal, že je to „veskrze dialektický duch“. A měl přitom patrně na mysli nikoli pouze jeho filozofické a estetické úvahy a spisy, nýbrž celé básnické, prozaické i dramatické dílo tohoto autora.

Profesor novosadské filozofické fakulty a sám autor jedné sbírky povídek a jednoho románu P. Milosavljević se dílem L. Kostiće zabýval již ve studii *Život básně Lazy Kostiće Santa Maria della Salute* (1981). Do recenzované knihy nyní autor pojmal „vše, co dosud napsal o Lazu Kostićovi“: podrobnou textovou analýzu dvou Kostićových básní *Mezi bděním a sněním* a *Santa Maria della Salute* a jedné „dramatické rozpravy o lásce a hříších Lazy Kostiće“. V příloze pak uveřejnil autograf básní, obrazový materiál a Kostićův Deník, který přímo i nepřímě osvětluje mj. genezi básně *Santa Maria della Salute*.

Milosavljevičův podrobný rozbor textu a kontextu obou uvedených básní (ta první má pouze 15, druhá 121 veršů) prozrazuje jeho dobré metodologické postupy a znalost odborné literatury. Nejrozsáhlejší část knihy tvoří autorova studie, v níž interpretuje báseň *Santa Maria della Salute*.

Na základě její interpretace pak hledá odpověď na otázku, co je to umělecké dílo a jakými metodami je lze zkoumat. Opírá se přitom o dosavadní výsledky světové literární teorie a estetiky (V. Šklovskij, R. Ingarden, J. Mukařovský, J. Lotman aj.) i o teorii recepcce uměleckého díla (H. R. Jauss), podle níž má umělecké dílo několik rozměrů a vstupuje do mnoha kontextů. Milosavljević názorně graficky uvádí faktory, které korelují, konotují a korespondují s textem.

Kostićova básnická skladba Santa Maria della Salute byla před více než padesáti lety označena jako „nejpůsobivější milostná báseň srbské literatury a jedna z nejlepších básní světové literatury“. Po vydání (1909) báseň díky své hermetičnosti nevzbudila žádnou pozornost. Teprve v letech mezi dvěma světovými válkami a zejména pak po roce 1945 se zásluhou literárního kritika Z. Mišiće stala středem pozornosti mnoha literárních historiků a teoretiků. Jen v letech 1960–1972 vyšlo o uvedené Kostićově básni 15 významných studií a rozprav, které k její analýze přistupovaly z filologického, biografického, srovnávacího, strukturálního, versologického, stylového, symbolického, ideového nebo psychoanalytického hlediska.

Recenzovaná práce podává proto nejen zhodnocení a shrnutí dosavadních analýz básně, nýbrž na jejich základě a vycházejíc z nejnovějších teoretických poznatků velmi podrobně a instruktivně (původně to byl cyklus přednášek pro vysokoškolské studenty) sleduje osudy textu, možnosti jeho významů, jeho vnější a vnitřní formu i tematickou strukturu a syntagmatickou organizaci.

Stejnou pozornost věnuje autor také době, v níž básník žil, a prostředí, v němž dílo působilo, dále jak bylo pojmáno literární historii, uměním a kulturou vůbec. To tvoří podle autora kontext analyzovaného textu.

Milosavljevićova kniha obsahuje studie, jež vznikly za posledních patnáct let a pouze tematiky tvoří „triptych“, jenž je do určité míry svědectvím o nezanedbatelných výsledcích srbské literární historie a teorie.

Ivan Dorovský

Viktor Žmegač: Duh impresionizma i secesije. Studie o književnosti hrvatske moderne, Zagreb 1993, 254 strany.

Období charvátské moderny na přelomu století bylo obdobím „pohledu do Evropy“. Byla to léta nových hledání, myšlenek, podnětů, tendencí, která měla vést k „srovnání kroku s Evropou“.

Členové nastupující umělecké generace se vlivem mnoha mimoliterárních okolností (po studentských demonstracích v Záhřebu roku 1895 odcházeli vyloučení studenti záhřebské univerzity studovat do Prahy nebo do Vídně) ocitli koncem minulého století „blíže Evropě“. Zatímco se vídeňským tvůrcům dostalo označení dekadenti a čistí artisté, „Pražané“, jež byli pod vlivem myšlenek T. G. Masaryka, byli nazýváni „pokrokovými realisty“. „Mladí“ nastupovali tedy během roku 1897 a v jimi vydávaných časopisech se jejich modernistický program postupně diferencoval.

Nová práce známého charvátského literárního teoretika a historika V. Žmegače se soustředila právě na období charvátské moderny ve světle evropských hnutí té doby. Autor sleduje zejména odraz evropských poetologických názorů a postupů v charvátské literatuře. Přitom metodologicky postupuje tak, že značně široce pojednává o evropském filozofickém a poetologickém kontextu a srovnává jej s jeho odrazem v domácím charvátském prostředí.

V první a nejrozsáhlejší studii Literární impresionismus Žmegač podává vyčerpávající výklad o filozofických a poetistických názorech německo-rakouské kulturní sféry a jejich výrazném odrazu v teorii a praxi tohoto uměleckého směru v dílech charvátských básníků A. G. Matoše, J. Benesiće, D. Domjaniće aj.

Secesní styl a charvátská moderna je název další studie, v níž V. Žmegač stejným metodolickým postupem sleduje, jak hluboko pronikly filozofické a estetické myšlenky umělecké a literární secese do děl charvátských autorů a ukazuje, v čem spočívá podstata a zvláštnost charvátské moderny.